

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Юридичний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра публічного управління та адміністрування

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри публічного
управління та адміністрування,
д. держ. упр., професор

Володимир ЄМЕЛЬЯНОВ

“ ” 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ ПІД
ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ**

Керівник:

д. політ. н., професор

Шевчук Олександр Володимирович

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

ст. викладач

Верба Світлана Миколаївна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студент VI курсу групи 635МЗ

Довженко Володимир Євгенович

(П.І.Б.)

Спеціальності:

281 «Публічне управління та
адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП:

«Державна служба»

Миколаїв – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В НАГАЛЬНИХ ПОТРЕБАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	8
1.1. Основні напрями та інструменти державного регулювання розвитку територій під час військових дій.....	8
1.2. Стратегічне планування регіонального розвитку за воєнного стану.....	20
РОЗДІЛ 2 КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	28
2.1. Залучення міжнародної допомоги під час військових дій.....	28
2.2. Нормативно-правове забезпечення фіксації та оцінки збитків, завданих під час військових дій	35
РОЗДІЛ 3 РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ КОМПЛЕКСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ.....	42
3.1 Підтримка місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.....	42
3.2. Шляхи вдосконалення державної регіональної політики безпеки України	48
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Державне регулювання розвитком регіонів під час військових дій в Україні набуло особливого значення, адаптуючись до викликів, пов'язаних з війною. Воно спрямоване на забезпечення стійкості тилу, підтримку переміщених осіб та відновлення пошкоджених територій.

Сучасна система безпеки регіонів, як світова, так і національна, функціонує в умовах постійної дії різноманітних, зокрема й непередбачуваних, чинників. Останні події засвідчують, що несподівані загрози становлять значний ризик для стабільності будь-якої держави. За певних умов їхній вплив стрімко зростає, що призводить до загострення наявних проблем у сфері безпеки, зміни їхньої природи та масштабів. У цьому контексті державна політика безпеки має бути гнучкою: або діяти на випередження, або швидко реагувати на нові виклики та посилення загроз. Тому актуальними є наукові дослідження, спрямовані на розробку ефективних систем та механізмів політики безпеки, що дозволять контролювати та регулювати вплив непередбачуваних факторів.

Метою роботи є дослідження, обґрунтування та розробка ефективних механізмів і пріоритетів державної політики, спрямованих на забезпечення сталого функціонування, підтримки та відновлення регіонів України в умовах повномасштабного вторгнення. Кінцева мета полягає в пропозиціях забезпеченні збереження керованості держави, мінімізації негативних наслідків війни для регіонального розвитку та створенні умов для швидкого й сталого відновлення України.

Зазначена вище мета досягається постановкою та виконанням наступних **завдань:**

- проаналізувати державну регіональну політику в нагальних потребах воєнного часу;

- визначити ключові аспекти співробітництва з міжнародними організаціями для залучення фінансової та технічної допомоги;
- дослідити реалізацію державної регіональної політики на основі комплексного територіально-орієнтованого підходу.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, пов'язані із регулюванням розвитком територій під час військових дій.

Предметом дослідження є державне регулювання розвитку територій під час військових дій.

Методи дослідження. Для дослідження теми «Державне регулювання розвитком регіонів під час військових дій в Україні» застосовується комплекс загальнонаукових та специфічних методів, що дозволяють об'єктивно оцінити ситуацію та розробити дієві рекомендації.

До загальнонаукових методів відносяться:

метод системного аналізу дозволяє розглядати державне регулювання як цілісну систему взаємопов'язаних елементів (органи влади, нормативна база, фінансові ресурси, регіони), що функціонує в умовах зовнішнього впливу (військові дії);

діалектичний метод використовується для вивчення процесів розвитку та змін у регіональній політиці, що відбуваються внаслідок конфлікту протилежностей (потреби воєнного часу vs. цілі сталого розвитку);

метод аналізу та синтезу: аналіз полягає в розкладанні складного процесу державного регулювання на окремі складові (фінансування, управління, законодавство), а синтез — в об'єднанні отриманих знань для формування цілісної картини.

Метод індукції та дедукції - індукція використовується для узагальнення конкретних фактів та прикладів регулювання в окремих регіонах, а дедукція - для перевірки загальних теоретичних положень на конкретних прикладах воєнного часу.

Емпіричні методи включають наступну групу методів:

Статистичний метод – збір та аналіз кількісних даних (показники ВРП, рівень безробіття, обсяги інвестицій, кількість ВПО, руйнування інфраструктури) для оцінки динаміки регіонального розвитку до та під час війни.

Метод порівняння– зіставлення методів регулювання, що застосовуються в різних регіонах України, а також порівняння українського досвіду з досвідом інших країн, що перебували в умовах військових конфліктів.

3. Специфічні (прикладні) методи:

Метод моделювання – побудова економічних та управлінських моделей для прогнозування сценаріїв розвитку регіонів в умовах невизначеності та оцінки потенційних наслідків різних регуляторних рішень.

Метод програмно-цільового управління – аналіз ефективності існуючих державних та регіональних програм підтримки і відновлення, а також розробка нових цільових програм з урахуванням викликів воєнного стану.

Метод SWOT-аналізу – ідентифікація сильних та слабких сторін державної політики, можливостей та загроз для розвитку регіонів під час війни.

Застосування цих методів у комплексі забезпечує всебічне та глибоке дослідження теми, дозволяє отримати достовірні результати та розробити обґрунтовані практичні рекомендації для вдосконалення державного регулювання розвитком регіонів України в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки та пропозиції викладені у дослідженні можуть бути використані у подальших дослідженнях особливостей регулювання розвитку територій під час військових дій; у навчальному процесі для підготовки лекцій із спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Структура магістерської роботи обумовлена метою, завданнями і логікою дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, висновків,

списку використаних джерел. До тексту додано перелік скорочень, список використаних джерел (53 найменувань) та 6 додатків. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- ВА – військова адміністрація
- МСУ – місцеве самоврядування України
- ЄС – Європейський Союз
- ЄФМ – Європейський фонд миру
- КМУ – Кабінет Міністрів України
- ЗМІ – Засоби масової інформації
- МЗС України – Міністерство закордонних справ України
- МО України – Міністерство оборони України
- НБ – Національна безпека
- ООН – Організація Об'єднаних Націй
- США – Сполучені Штати Америки
- NATO – North Atlantic Treaty Organization
- ЗСУ – Збройні сили України
- ВРУ – Верховна Рада України
- РНБО – Рада національної безпеки і оборони України
- GPRA – Government Performance and Results Act
- НУО – Неурядові організації
- МТД – Міжнародна технічна допомога
- МВД – Міжнародна військова допомога
- ВПО – внутрішньо переміщені особи

РОЗДІЛ 1

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В НАГАЛЬНИХ ПОТРЕБАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

1.1. Основні напрями та інструменти державного регулювання розвитку територій під час військових дій

Основні напрями та інструменти державного регулювання розвитку територій в період військового стану в Україні спрямовані на забезпечення стійкості держави, підтримку обороноздатності та збереження життєдіяльності населення. Це комплексний підхід, який поєднує адміністративні, правові та економічні механізми.

Визначимо, що «воєнний стан – особливий режим, який можуть запровадити на всій території країни у випадку збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, територіальній цілісності.

При воєнному стані державні органи влади, військове командування, військові адміністрації, органи місцевого самоврядування отримують повноваження, які необхідні для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки.

Парламент ухвалив безперервність функціонування органів місцевого самоврядування (ОМС) в умовах військових дій. «З метою забезпечення безперервності функціонування представницьких органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад, сільських, селищних, міських голів) в Україні в умовах військової агресії російської федерації ухвалено Постановою Верховної Ради України №14031 [28].

Проектом постанови передбачено:

визнання, що організація підготовки та проведення місцевих виборів із дотриманням національного законодавства, європейських стандартів демократичних виборів є неможливими в умовах військової агресії російської федерації проти України та запровадженого у зв'язку з цим в Україні воєнного стану;

наголошення на тому, що відповідальність за неможливість своєчасної організації підготовки та проведення місцевих виборів в Україні з дотриманням демократичних виборчих стандартів несе держава-агресор – російська федерація;

констатації, що стале функціонування органів місцевого самоврядування та здійснення ними повноважень, передбачених Конституцією та законами України, є обов'язковими умовами дотримання принципу безперервності влади, забезпечення правопорядку, національної безпеки, оборони держави та життєдіяльності територіальних громад;

підтвердження того, що сільські, селищні, міські, районні у містах, районні, обласні ради та сільські, селищні, міські голови, обрані відповідно до закону на вільних, рівних, прямих виборах шляхом таємного голосування є повноважними, крім тих, повноваження яких достроково припинені в установленому законом порядку, до обрання нового складу відповідної місцевої ради, сільського, селищного, міського голови на наступних місцевих виборах та початку здійснення ними своїх повноважень, передбачених Конституцією України та законами України;

взяття до відома, що після закінчення збройної агресії російської федерації проти України та припинення чи скасування введеного у зв'язку з нею воєнного стану в Україні в порядку, встановленому законом, рішення про проведення місцевих виборів буде прийнято відповідно до Конституції України, Виборчого кодексу України та законів України;

заклику до міжнародного співтовариства зберігати єдність зусиль із забезпечення безперервності функціонування представницьких органів

місцевого самоврядування в Україні в умовах військової агресії російської федерації» [667].

В умовах воєнного стану в Україні місцеве самоврядування продовжує функціонувати, але його діяльність зазнала суттєвих змін та обмежень, а також посилення окремих повноважень, що регулюється спеціальним законодавством, зокрема Законом України № 2259-IX [33] .

До основних змін та особливостей функціонування в період вторгнення відноситься безперервність роботи. Органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати безперервну роботу з надання життєво важливих послуг населенню навіть в умовах активних бойових дій (за можливості).

У регіонах, де запроваджено воєнний стан, повноваження органів місцевого самоврядування можуть перебирати на себе військові адміністрації. Це відбувається в порядку, визначеному Законом України «Про правовий режим воєнного стану». ОМС відіграють ключову роль у плануванні та реалізації заходів з негайного відновлення пошкоджених територій та подальшої відбудови країни.

Органи місцевого самоврядування отримали додаткові повноваження та завдання у сфері безпеки та оборони. Вони активно залучаються до забезпечення заходів територіальної оборони; ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; забезпечення життєдіяльності громад, включаючи постачання продовольства, води, медикаментів та облаштування укриттів.

Законодавство регулює кадрові питання. А саме, особливості служби в ОМС під час війни, включаючи бронювання військовозобов'язаних та оплати праці, питання відпусток.

Змінився і порядок роботи зі зверненнями громадян. Перебіг строків звернення за отриманням адміністративних та інших публічних послуг, а також строків їх надання може зупинятися, якщо інше не визначено Кабінетом Міністрів України. Посадові особи та працівники ОМС, за можливості, мають виконувати свої обов'язки, зокрема за допомогою дистанційних форм роботи.

Діяльність місцевого самоврядування в умовах війни спрямована на збереження керованості на місцях, адаптацію до нових викликів та забезпечення стійкості громад.

Розглянемо як запроваджують воєнний стан в країні.

Рада нацбезпеки та оборони подає пропозицію. Президент підписує указ. У ньому голова держави має вказати:

- межі території, де буде введений цей режим;
- перелічити завдання для командування та органів влади;
- назвати, які саме права та свободи громадян обмежуються.

Також може бути вказаний період дії воєнного стану, але обмеження — як довго може він тривати — в законі не прописано. «Цей указ повинен бути, звичайно, дуже обґрунтованим. По строках воєнний стан вводиться через два дні з моменту видачі указу президента — строк не обмежений», — відзначає юрист Микола Хахула.

Максимум за два дні указ має розглянути Верховна рада. Тоді воєнний стан вважається введеним.

Обмеження під час воєнного стану

Можуть посилити охорону стратегічних об'єктів, ввести комендантську годину, заборонити акції та масові зібрання.

Серед можливих обмежень та зобов'язань:

- трудова повинність чи обов'язкові суспільно корисні роботи,
- примусове відчуження приватного майна.
- Можлива заборона торгівлі небезпечними товарами
- зобов'язання не покидати місце проживання.

Під час воєнного стану неможливо припинити повноваження президента, Верховної ради, уряду, судів, омбудсмена та деяких інших органів влади. Не можна внести зміни до Конституції та провести вибори.

Згідно із законом, під час воєнного стану влада і зокрема військово командування має право перевіряти документи, оглядати речі, багаж, вантаж та навіть приватне майно.

Бізнес можуть змусити віддати майно у користування військовим. Також з підприємств можуть забрати працівників через мобілізацію.

Мобілізація та обмеження виїзду» [53].

Елементи управління основними змінами включають (рис. 1.1.1.).

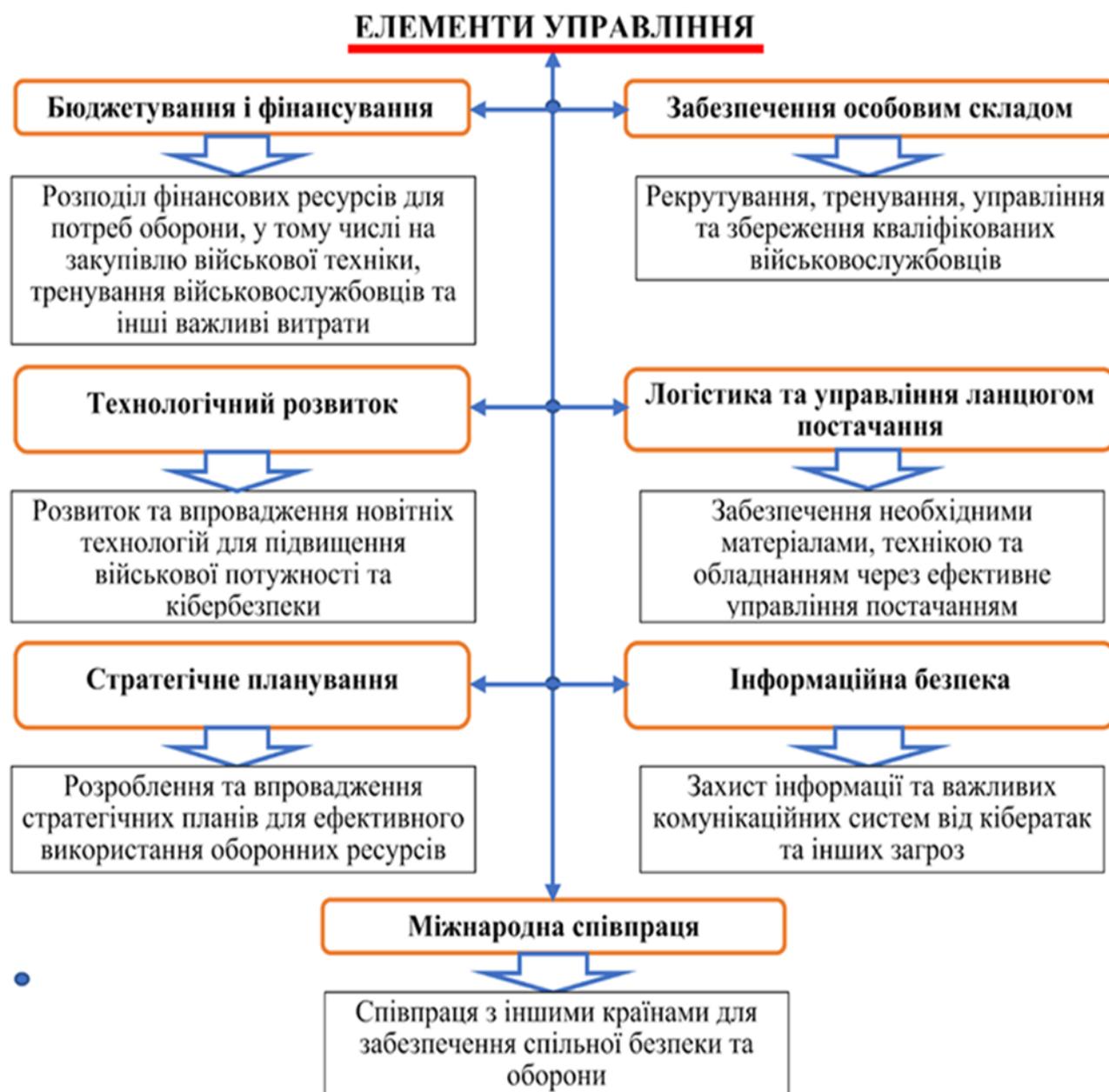

Рис. 1.1.1. Основні елементи управління в умовах військового часу

Переорієнтація пріоритетів державного регулювання розвитком регіонів під час військових дій в Україні відбулася радикально і стосується всіх сфер життя – від безпеки до економіки та соціальної політики. Якщо в мирний час акцент робився на довгостроковому сталому розвитку,

конкурентоспроможності та інвестиційній привабливості, то в умовах воєнного стану пріоритети змістилися на виживання, безпеку, оборону та забезпечення базових потреб держави і громадян.

Під час військових дій відбувається переорієнтація пріоритетів: державна регіональна політика зосереджується на нагальних потребах воєнного часу, зокрема національній безпеці та обороні, підтримці бізнесу через релокацію виробничих потужностей, відновленні критичної інфраструктури та забезпеченні соціальних стандартів для населення.

Релокація бізнесу в Україні — це перенесення підприємства з небезпечної зони в безпечніший регіон, що може бути повною, частковою або змішаною. Уряд підтримує цей процес програмою, яка включає допомогу з пошуком приміщень, транспортуванням, розселенням працівників та наданням грантів. Процес регулюється постановою КМУ № 305 від 17.03.2022 «Про особливості роботи акціонерного товариства “Укрпошта» в умовах воєнного стану» та розпорядженням № 246-р від 25.03.2022 «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб’єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію» [41, 42] .

Основною метою релокації є збереження роботоздатності підприємства, захист обладнання та персоналу від бойових дій.

Релокація буває повною: переміщення всіх ресурсів і потужностей; частковою: переміщення лише частини потужностей або окремих підрозділів та змішаною: відкриття нових підрозділів у безпечному місці, тоді як старі продовжують працювати.

Державна підтримка програми релокації від Мінекономіки включає допомогу з пошуком приміщень, транспортуванням обладнання та розселенням працівників. З перших тижнів повномасштабної війни Мінекономіки запровадило проєкт для підтримки підприємств з зон бойових дій – і наразі реалізує програму з релокації українських підприємств, пропонуючи їм часткове чи повне переміщення в більш безпечні регіони

України. І станом на березень 2024 року вже було зафіксовано релокацію майже 19 тисяч українських підприємств. Більшість бізнесів переїжджають в рамках програми в західні та центральні регіони країни [46]. На базі платформи E-Tender та eDocs AT «Прозорро. Продажі» розробила ІТ систему, яка дозволяє подання бізнесом заявок на допомогу в переміщенні обладнання на безпечні українські території.

До державної підтримки можна віднести допомогу від місцевих адміністрацій (гранти, пільги, пошук приміщень). Також інформаційну підтримку надає проект «Дія. Бізнес».

При релокації в Україні на даний час актуальні наступні напрямки переміщення: найчастіше бізнес переїжджає до Львівської, Закарпатської, Чернівецької, Івано-Франківської, Хмельницької та Тернопільської областей. Перевагу віддають регіонам, які не перебувають у зоні бойових дій.

Релокацією користуються найбільш поширені галузі: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспорту; переробна промисловість; інформація та телекомунікації; професійна, наукова та технічна діяльність.

Можна надати декілька порад щодо порядку дій в умовах релокації.

1. Оцініть, чи потрібна вам чи вашому підприємству релокація, і розробіть план дій, враховуючи вартість переїзду, потенційні збитки та час, потрібний для переїзду.

2. Зверніться до програми релокації через платформу «Прозорро. Продажі».

3. Виберіть регіон і дізнайтеся про місцеві програми підтримки для релокованого бізнесу.

4. Зверніться до місцевої влади для отримання допомоги з приміщеннями та іншими питаннями.

5. Підготуйте необхідні документи та зверніться до відповідних органів для отримання допомоги з перевезенням обладнання, розселенням працівників та пошуком нових співробітників.

При терміновій релокації потрібно не зволікати з плануванням. Ретельне планування допоможе мінімізувати збитки, а наявність плану дій на випадок вимушеного переїзду допоможе уникнути поспішних та необачних рішень.

Не потрібно ігнорувати можливості, які надає держава. Державна програма релокації може допомогти зберегти бізнес, а також врятувати робочі місця. Можна розглянути можливість змішаної релокації. Це може стати початком масштабування бізнесу та збільшення обсягів, порівняно з довоєнними.

Напрямок державного регулювання	Ключові інструменти	Опис та застосування
Безпека та оборона	Правовий режим воєнного стану	Запровадження особливих правил, обмежень, комендантської години, що впливає на всю діяльність на територіях.
	Мілітаризація економіки та мобілізація ресурсів	Переорієнтація виробництва, залучення ресурсів для потреб оборони.
	Забезпечення фізичного захисту об'єктів	Заходи з охорони та маскування критичної інфраструктури (енергетика, водопостачання, зв'язок).
Економічна стійкість та релокація	Державна програма релокації підприємств	Компенсація витрат на переїзд, надання виробничих площ, допомога з підключенням комунікацій у західних та центральних регіонах.
	Грантові програми для бізнесу	Програми, такі як «єРобота», що надають кошти для створення нових робочих місць та підтримки МСБ.
	Податкові стимули та регуляторні послаблення	Зниження податків, мораторій на перевірки, спрощення дозвільних процедур для підтримки ділової активності.

Гуманітарне реагування та ВПО	Центри підтримки ВПО	Створення координаційних хабів для надання адміністративних, соціальних та психологічних послуг.
	Програми грошової допомоги	Щомісячні виплати ВПО від держави та міжнародних партнерів.
	Забезпечення тимчасовим житлом	Будівництво модульних містечок, компенсації власникам житла за розміщення ВПО («Прихисток»).
Відновлення та інфраструктура	Фонд ліквідації наслідків збройної агресії	Акумуляція коштів (у т.ч. від конфіскованих російських активів) для фінансування першочергового відновлення.
	Платформа координації донорів допомоги	Механізм залучення та розподілу міжнародних коштів на проекти відновлення під егідою України, G7 та ЄС.
	Програма «єВідновлення»	Механізм надання державної допомоги для ремонту пошкодженого житла або придбання нового через цифрові сервіси.

Таблиця 1.1.2. Інструменти державного регулювання розвитку територій під час військових дій

Ці інструменти є основою для адаптації державного управління до екстремальних умов воєнного часу, забезпечуючи життєздатність держави та її регіонів.

1. Пріоритет безпеки та оборони

Безпековий пріоритет – національна безпека понад усе. Всі ресурси та управлінські рішення підпорядковані забезпеченню обороноздатності держави та захисту населення. Це включає створення захисних споруд, інформування населення, забезпечення функціонування систем оповіщення та цивільного захисту.

Забезпечення безперебійної роботи енергетичної, транспортної, комунальної та інформаційної інфраструктури стало ключовим пріоритетом, особливо в умовах постійних обстрілів – це є критерієм стійкості критичної інфраструктури.

2. Економічна переорієнтація та підтримка бізнесу стосується програми релокації підприємств. Одним із найважливіших адміністративних заходів стала організація масового переміщення виробничих потужностей із зон активних бойових дій та прифронтових територій до більш безпечних західних та центральних регіонів України. Урядова програма релокації передбачає допомогу з транспортуванням, пошуком приміщень та розселенням працівників.

Для підтримки критичних галузей держава реалізує політику на підприємствах, які виконують оборонні замовлення, виробляють критично важливі товари (продукти харчування, медикаменти) та забезпечують життєдіяльність країни.

Для цього створюються нові логістичні шляхи. Адже змінилися традиційні маршрути постачання та експорту (наприклад, через блокаду портів), що вимагало від держави оперативного планування та допомоги бізнесу у налагодженні нових ланцюжків поставок.

3. Соціальну політику та гуманітарне реагування в основному направлено на підтримку внутрішньо переміщених осіб, а саме регулювання розвитку регіонів набуло сильного соціального виміру. Пріоритетом стало забезпечення житлом, роботою та соціальними виплатами мільйонів ВПО.

В гуманітарному забезпеченні триває взаємодія з міжнародними та волонтерськими організаціями для забезпечення гуманітарною допомогою найбільш постраждалих регіонів та людей, які опинилися в зоні бойових дій або окупації. Попри війну, держава намагається забезпечити виплату пенсій, заробітних плат бюджетникам та надання медичних послуг.

Отже, переорієнтація пріоритетів державного регулювання розвитком регіонів під час військових дій – це відповідь на екстремальні умови, що

вимагає гнучкості, оперативності та фокусування на виживанні, стійкості та підготовці до відновлення України.

В умовах воєнного стану застосовуються як правові, так і жорсткіші адміністративні методи регулювання. Це включає визначення Кабінетом Міністрів України переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які є тимчасово окупованими, для застосування спеціальних преференцій та програм підтримки.

Правове та адміністративне забезпечення державного регулювання розвитком регіонів під час військових дій в Україні базується на особливому правовому режимі воєнного стану, який передбачає перерозподіл повноважень між органами влади, централізацію управління та формування військових адміністрацій.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють ці питання, є:

- Конституція України, яка визначає засади державного устрою та можливість обмеження прав і свобод громадян в умовах воєнного або надзвичайного стану [9].
- Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Цей закон є основним для визначення змісту правового режиму воєнного стану, порядку його введення та припинення, а також правових засад діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування [44].
- Укази Президента України про введення та продовження воєнного стану, які затверджуються Верховною Радою України.
- Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», який визначає комплекс заходів з підготовки національної економіки, органів влади та підприємств до функціонування в умовах воєнного часу [26].
- Постанови Кабінету Міністрів України, які деталізують порядок виконання завдань воєнного часу, зокрема щодо переміщення виробничих потужностей (релокації), використання державного майна та управління об'єктами критичної інфраструктури.

В умовах воєнного стану відбулася трансформація системи управління.

На базі обласних, районних та Київської міської державних адміністрацій були створені відповідні військові адміністрації. Вони перебрали на себе більшість повноважень місцевих органів виконавчої влади, а у населених пунктах, де не функціонують органи місцевого самоврядування, також здійснюють їхні делеговані повноваження.

Тимчасово, на період військових дій, відбулася централізація управління. Кабінет Міністрів України та військове командування отримали розширені повноваження для забезпечення оборони та національної безпеки. Це дозволяє оперативно приймати рішення щодо розміщення державного оборонного замовлення, управління державними резервами та координації дій між регіонами.

Також відбулася зміна пріоритетів регіональної політики. Державна регіональна політика була змінена з акцентом на підтримку обороноздатності, забезпечення життєздатності об'єктів національної економіки та управління процесами відновлення.

«Заходи щодо реалізації державної регіональної політики спрямовуватимуться на відновлення інфраструктури, економічної активності, публічних послуг та балансу екосистем, створення безпекових умов для повернення в регіони внутрішньо переміщених осіб, створення сприятливих умов для діяльності всіх суб'єктів господарювання на територіях відновлення, підтримку та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку, поширення позитивного впливу регіональних полюсів зростання (міських агломерацій, міст) та територій сталого розвитку, що сприятиме зменшенню диспропорцій у розвитку територіальних громад та якості життя людини» [4].

Таким чином, правове та адміністративне забезпечення державного регулювання розвитком регіонів під час війни спрямоване на швидке реагування на загрози, максимальну мобілізацію ресурсів та забезпечення

стійкості держави через тимчасове посилення ролі військових адміністрацій та центральних органів влади.

1.2. Стратегічне планування регіонального розвитку за воєнного стану

Стратегічне планування державного регулювання розвитком регіонів під час військових дій в Україні зазнало суттєвої трансформації, перейшовши від довгострокових цілей сталого розвитку до оперативного реагування на виклики війни, забезпечення стійкості та підготовки до швидкого відновлення.

Основою є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка була адаптована до нових реалій, зокрема через внесення змін, що враховують виклики воєнного часу. Існуюча Державна стратегія зазнала змін, затверджених Урядом у серпні 2024 року, щоб відобразити нові реалії та пріоритети воєнного часу та повоєнного відновлення. Регіони та громади також зобов'язані оновити свої місцеві стратегії відповідно до цих змін.

«Актуалізація Стратегії зумовлена необхідністю врахування:

наслідків повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України та їх впливу на територіальні громади і регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;

набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;

рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;

змін, внесених до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;

кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:

- загальноекономічного зменшення обсягу викидів парникових газів на 65 відсотків до 2030 року порівняно з 1990 роком (Оновлений національно визначений внесок України до Паризької угоди);

- відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA);

- зменшення обсягу викидів метану на 30 відсотків до 2030 року порівняно з 2020 роком (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge)» [4].

Стратегування регіонального розвитку за воєнного стану в Україні трансформувалося, адаптувавши довгострокові цілі до негайних викликів безпеки, стійкості та відновлення. Підходи до планування змістилися від традиційного соціально-економічного розвитку до забезпечення життєздатності територій в умовах невизначеності.

Основою планування залишається Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, до якої Кабінет Міністрів України вніс зміни, що враховують реалії воєнного стану та адаптацію стратегічних пріоритетів [4].

Ці зміни передбачають:

1. Пріоритет безпеки та оборони, тобто всі стратегічні рішення підпорядковані завданням національної безпеки, забезпечення функціонування критичної інфраструктури та підтримки військових зусиль.

Також актуальним є інтеграція з безпековими потребами, а саме: стратегічне планування тепер тісно пов'язане з потребами національної безпеки та оборони. Пріоритети включають підтримку військових адміністрацій та забезпечення функціонування критичної інфраструктури.

2. Територіальний підхід з урахуванням диспозиції: Регіони поділяються на різні типи (прифронтові, тиллові, деокуповані, тимчасово окуповані), і для кожного застосовуються специфічні підходи до планування та реалізації заходів. При цьому існує територіальна диференціація - підходи до стратегування різняться залежно від близькості регіону до зони бойових дій.

Прифронтові регіони мають свій пріоритет – виживання, евакуація, гуманітарна допомога, підтримка обороноздатності та оперативне відновлення критичних послуг, а тиллові регіони сфокусовані на релокації бізнесу, підтримці внутрішньо переміщених осіб (ВПО), розвитку виробничих потужностей для потреб оборони та економіки, а також підготовці до довгострокової відбудови.

3. Відновлення та відбудова також входять в поле зору стратегічного планування, воно інтегрує компоненти швидкого відновлення пошкоджених територій та підготовки до масштабної післявоєнної відбудови, зокрема через розробку регіональних планів відновлення.

Фокус на стійкості та відновленні акцентується на швидкому відновленні пошкоджених територій, забезпеченні житлом та базовими послугами для населення, а також на адаптації економіки до воєнних умов.

Планування відновлення (Build Back Better)

- Швидке відновлення (Early Recovery): Пріоритети змістилися з довгострокових інвестиційних проєктів на швидке відновлення критичної інфраструктури на деокупованих територіях (ремонт доріг, мостів, ліній електропередач, житла).

- Цифрові інструменти відновлення: Використання Державного реєстру пошкодженого та знищеного майна для фіксації збитків та планування пріоритетів відбудови.

4. Економічна стійкість стала пріоритетом для забезпечення роботи економіки, підтримки релокованого бізнесу та створення умов для залучення інвестицій, у тому числі міжнародної допомоги.

Ключовими інструментами стратегічного планування є: SWOT-аналіз (оцінка сильних і слабких сторін, можливостей та загроз), PESTLE-аналіз (аналіз макросередовища), матриці BCG і Ансоффа (для управління портфелем продуктів та стратегій зростання), а також аналіз п'яти сил Портера (оцінка конкурентного середовища). Ці інструменти допомагають визначати поточний стан, можливості, загрози та розробляти ефективні плани для досягнення довгострокових цілей.

SWOT-аналіз ідентифікує сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози.

PESTLE-аналіз оцінює вплив зовнішніх факторів (політичних, економічних, соціальних, технологічних, правових та екологічних) на бізнес.

Аналіз п'яти сил Портера аналізує конкурентне середовище, визначаючи п'ять основних сил, що впливають на економіку.

VRIO-аналіз допомагає оцінити цінність, рідкість, імітованість та організаційну структуру ресурсів.

На виконання оновленої Державної стратегії регіонального розвитку розробляються регіональні стратегії та плани заходів, які мають бути синхронізовані з загальнодержавними пріоритетами.

При системному та ризик-орієнтованому підході планування базується на оцінці ризиків та загроз, що дозволяє забезпечити стійкість публічного управління та державного адміністрування.

Стратегічне планування регіонального розвитку в умовах воєнного стану в Україні трансформується, адаптуючись до негайних викликів безпеки, гуманітарних потреб та довгострокової відбудови, зберігаючи при цьому принципи децентралізації та євроінтеграції.

Ключові аспекти стратегічного планування має декілька складових.

Стратегії регіонального розвитку, такі як Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, постійно оновлюються для реагування на мінливу ситуацію та виклики воєнного часу, що підтверджує її адаптивність та гнучкість.

Багаторівневе узгодження при плануванні передбачає узгодження цілей та завдань між центральними, регіональними та місцевими органами влади, а також військовими адміністраціями, щоб забезпечити національні інтереси та ефективне використання ресурсів.

Задля Диференційованого підходу регіони поділяються на категорії (тимчасово окуповані, деокуповані, прифронтові та тиллові) для застосування специфічних підходів до управління та відновлення.

Важливим є залучення стейкхолдерів тобто залучення органів влади, наукових кіл, бізнесу та громадськості до процесу планування для забезпечення комплексного розвитку та сталого відновлення.

Пріоритетними напрямками є безпека та стійкість, гуманітарна підтримка та соціальні послуги, відновлення критичної інфраструктури, економічний розвиток та релокація бізнесу, цифровізація та міжнародна співпраця.

Безпека та стійкість це забезпечення стійкості систем управління, енергетичної інфраструктури та цивільного захисту, що є першочерговим завданням.

Гуманітарна підтримка та соціальні послуги – задоволення нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранів війни, забезпечення доступу до якісної освіти, охорони здоров'я та соціального захисту.

Відновлення критичної інфраструктури включає невідкладний ремонт та модернізацію пошкодженої інфраструктури, зокрема житла, доріг, мостів та комунальних мереж.

Економічний розвиток та релокація бізнесу – це стимулювання створення нових робочих місць, залучення інвестицій, підтримка релокованих підприємств та розвиток інновацій.

Цифровізація містить активне впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності управління, моніторингу та прозорості процесів відновлення.

Викликами є невизначеність та постійні загрози. Планування відбувається в умовах тривалої зовнішньої агресії та непередбачуваності з дисбалансом ресурсів. Існують значні диспропорції в розвитку регіонів, які посилюються війною.

Стратегічне планування передбачає активну співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями та країнами-партнерами для залучення необхідних ресурсів на відновлення та розвиток регіонів.

Всеукраїнська асоціація ОТГ відзначила, що «надзвичайно важливим, щоб у 2025 році було передбачено фінансування реалізації оновлених Стратегій розвитку регіонів через механізм Державного фонду регіонального розвитку. В ЄС давно діє правило «Жодних планів без грошей та жодних грошей без планів». Тому оновлені Стратегії розвитку регіонів мають отримати надійне джерело фінансування для дотримання цього правила» [13].

На даному етапі можемо визначити основні зміни пріоритетів державного регулювання розвитком регіонів у розрізі - під час війни та до війни:

1. Пріоритет безпеки та оборони

До війни безпека розглядалася переважно в контексті дотримання правопорядку, кібербезпеки та екологічної безпеки.

Під час війни безпека стає абсолютним пріоритетом.

Державне регулювання спрямоване на забезпечення функціонування критичної інфраструктури (енергетика, водопостачання, зв'язок) під постійними обстрілами. Підтримку заходів воєнного стану, мобілізацію ресурсів на потреби оборони. Захист населення через системи оповіщення, облаштування укриттів та евакуацію із зон активних бойових дій.

2. Пріоритет економічної стійкості та релокації до війни розвиток економіки регіонів був спрямований на залучення іноземних інвестицій, розвиток експорту та розбудову індустріальних парків.

Під час війни пріоритетом є збереження економічного потенціалу країни через програму релокації підприємств тобто масове переміщення бізнесу із зон

бойових дій до більш безпечних західних та центральних регіонів України для збереження виробництва та робочих місць.

Підтримка критичних галузей державою відбувається через регулювання та підтримку підприємств, що виробляють товари військового призначення, продукти харчування, медикаменти. Також застосовуються податкові та регуляторні послаблення такі як спрощення умов ведення бізнесу для мінімізації зупинки економіки.

3. Пріоритет гуманітарного реагування та соціального захисту

До війни соціальна політика була зосереджена на підвищенні якості життя, пенсійній реформі, розвитку освіти та медицини.

Під час війни кризове гуманітарне реагування вийшло на перший план: робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) де пріоритетом стало забезпечення житлом, соціальними виплатами, медичними та освітніми послугами мільйонів громадян, які змінили місце проживання.

Координація гуманітарної допомоги відбувалася шляхом створення ефективних логістичних шляхів для прийому та розподілу міжнародної гуманітарної допомоги.

4. Пріоритет швидкого відновлення (Build Back Better)

До війни – відновлення інфраструктури відбувалося в рамках планових програм (наприклад, «Велике будівництво»).

Під час війни акцент змістився на "екстрене" та "швидке" відновлення. Пріоритетом є негайне відновлення пошкодженої критичної інфраструктури та житла, де це можливо та безпечно.

Залучення міжнародної допомоги та координація донорів через такі інструменти, як програма «Відновлення» та Фонд ліквідації наслідків збройної агресії.

У підсумку, державне регулювання розвитком регіонів перетворилося з інструменту планового розвитку на інструмент антикризового управління та забезпечення виживання держави в умовах екзистенційної загрози.

Євроінтеграційний вимір показує що процес стратегування узгоджується з ключовою політикою Європейського Союзу – політикою згуртованості, що є важливим кроком на шляху до членства в ЄС та залучення відповідних фінансових ресурсів на відбудову.

Висновки до розділу 1.

Таким чином, стратегічне планування в умовах війни стало більш гнучким, оперативно реагуючим інструментом, що поєднує негайне реагування на виклики з баченням повоєнного відновлення та європейської інтеграції, завдання поточної оборони та забезпечення життєдіяльності з довгостроковим баченням відновлення та інтеграції України до ЄС.

Стратегування регіонального розвитку в умовах війни вимагає гнучкості, оперативності та системного підходу, поєднуючи всі передові методи управління задля безпечного розвитку держави.

Державна регіональна політика в нагальних потребах воєнного часу продемонструвала свою здатність трансформуватися з політики розвитку в політику виживання та стійкості. Вона стала ефективним інструментом мобілізації внутрішніх ресурсів, адаптації до екстремальних умов та забезпечення базових потреб держави і громадян, закладаючи при цьому основи для майбутнього відновлення.

РОЗДІЛ 2

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

2.1. залучення міжнародної допомоги під час військових дій

Залучення міжнародної допомоги під час повномасштабного вторгнення Росії є ключовим фактором стійкості України та має вирішальне значення для перемоги та повоєнного відновлення. Цей процес охоплює комплекс заходів та сфер підтримки. Активно використовуються програми співробітництва з міжнародними організаціями для залучення фінансової та технічної допомоги, особливо для прифронтових та деокупованих регіонів.

Залучення міжнародної допомоги під час військових дій є критично важливим для України та охоплює широкий спектр сфер – від військової підтримки та фінансової стабільності до гуманітарних потреб та відбудови.

Ключові напрями залучення міжнародної допомоги:

1. Військова та безпекова допомога включає отримання сучасних систем ППО, артилерії, бронетехніки, боєприпасів, засобів розвідки та іншого критично важливого обладнання від країн-партнерів, зокрема США, Великої Британії, Німеччини, Польщі та інших членів НАТО.

2. Навчання військових: організація навчальних місій для українських військовослужбовців за кордоном для опанування нової техніки та тактик та підвищення боєздатності. .

3. Розвідувальна підтримка: обмін критично важливою розвідувальною інформацією та посилення кіберзахисту.

4. Фінансова та економічна підтримка включає надання грантів та пільгових кредитів для фінансування соціальних виплат (пенсії, зарплати),

підтримки макрофінансової стабільності та забезпечення функціонування держави. Залучення прямої фінансової допомоги від міжнародних фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк) та урядів країн-партнерів для підтримки макроекономічної стабільності, виплати пенсій, зарплат та фінансування критичних державних витрат.

5. Санкції проти агресора полягають в координації міжнародних зусиль для застосування жорстких економічних санкцій проти Росії з метою послаблення її воєнного потенціалу.

Кількість накладених проти Росії санкцій постійно збільшується, вони охоплюють усе більше сфер, що посилює вплив санкційного навантаження на російську економіку, зокрема на торгівлю й державний сектор. Російська влада певною мірою прогнозувала наслідки власної агресивної політики та готувалася до невідворотного посилення санкцій, але не очікувала такої результативної, відчутної та згуртованої санкційної відповіді міжнародного співтовариства [45].

Підтримка енергетичного сектору міжнародною спільнотою це надання обладнання, фінансування ремонтів та експертної допомоги для відновлення пошкодженої енергетичної інфраструктури, особливо в умовах постійних обстрілів.

Забезпечення продовольством, медикаментами, житлом та іншими базовими потребами для внутрішньо переміщених осіб та мешканців прифронтових територій через міжнародні організації (ООН, Червоний Хрест) та неурядові фонди є частиною гуманітарної допомоги та підтримки населення. В сферу гуманітарної допомоги входить і медична допомога. Постачання медичного обладнання, ліків, реанімобілів, а також лікування поранених українців за кордоном – все це не залишається осторонь наших партнерів.

Експертна допомога та відбудова полягає в допомозі Україні планування відновлення, а саме в співпраці з міжнародними партнерами над розробкою комплексних програм післявоєнної відбудови, включаючи залучення

приватного сектору та інвестицій на основі експертних висновків. Україна може отримувати консультативну допомогу щодо реформ, євроінтеграції, розмінування територій та документування воєнних злочинів співпрацюючи з міжнародними партнерами та приймаючи участь у конференціях, таких як Ukraine Recovery Conference, для розробки стратегій повоєнного відновлення.

Тип допомоги	Опис	Ключові надавачі	Основні механізми
Військова	Озброєння, техніка, боєприпаси, навчання військових, розвідувальна інформація.	США, Велика Британія, Німеччина, Польща, країни Балтії, ЄС (через ЄФМ).	Прямі поставки, Ленд-ліз (США), Трастові фонди НАТО, Європейський фонд миру (ЄФМ).
Фінансова	Гранти, кредити, макрофінансова допомога для підтримки бюджету, стабільності економіки, відновлення.	МВФ, Світовий банк, ЄС, США, G7.	Пряма бюджетна підтримка, пільгові кредити, програми МВФ, гранти.
Гуманітарна	Їжа, медикаменти, прихисток, генератори, допомога ВПО, розмінування.	ООН (УКГП, ВПП), Червоний Хрест (МКЧХ), міжнародні та національні НУО, окремі держави.	Гуманітарні місії, фінансування через агентства ООН, прямі поставки від донорів.
Відновлення	Енергетика, критична інфраструктура, житло, розмінування територій.	США, ЄС, G7, Світовий банк, ЄБРР, двосторонні програми окремих країн.	Платформа координації донорів, Спеціальний фонд відновлення України (Світовий банк), прямі контракти.

Таблиця 2.1.1. Типи та механізми міжнародної допомоги Україні

Для реалізації допомоги створені механізми її залучення (табл.2.2.1.).

Прикладом є дипломатичні переговори, які проводяться за активної роботи Міністерства закордонних справ України, Президента та Прем'єр-міністра з лідерами інших країн та міжнародними організаціями.

Міжнародні конференції – це проведення та участь у донорських конференціях та форумах, присвячених підтримці України (наприклад, Ukraine Recovery Conference).

Ще одним механізмом є спеціальні фонди та платформи. Вони включають створення міжнародних платформ для координації допомоги (наприклад, Multi-agency Donor Coordination Platform for Ukraine).

Адвокація та публічна дипломатія дозволяють постійне інформування світової спільноти про ситуацію в Україні для підтримки високого рівня уваги та солідарності.

Досвід міжнародної допомоги Україні під час повномасштабного вторгнення Росії є безпрецедентним за своїми масштабами, швидкістю та різноманіттю форм підтримки. Цей досвід демонструє високий рівень солідарності світової спільноти, але також висвітлює певні виклики координації та ефективності.

Розглянемо ключові аспекти досвіду міжнародної допомоги:

Швидкість та обсяги підтримки показують миттєва реакція світової спільноти. Після 24 лютого 2022 року міжнародні партнери швидко мобілізували значні ресурси. Це включало як військову, так і фінансову підтримку, що допомогло Україні вистояти у перші місяці вторгнення.

Безпрецедентні обсяги фінансової допомоги показують, що загальний обсяг допомоги Україні (військової, фінансової, гуманітарної) вже перевищив сотні мільярдів доларів США, що є найбільшим пакетом підтримки для однієї країни в сучасній історії.

В умовах неочікуваної агресії відбулася трансформація типів допомоги від «ніколи» до «F-16»: Досвід показує еволюцію від обережної, нелетальної допомоги на початку до надання важкого наступального озброєння, систем

ППО (Patriot, NASAMS) та довгострокових зобов'язань щодо літаків F-16. Це свідчить про зростаючу довіру до України та визнання її здатності ефективно використовувати цю техніку.

«Рамштайнський формат» дозволив створити Контактну групу з питань оборони України («Рамштайн»), що стало ключовим інструментом координації військової допомоги, забезпечуючи системний підхід до визначення потреб України та їх задоволення.

«Фінансовий Рамштайн» – це залучення прямої бюджетної підтримки через Multi-agency Donor Coordination Platform for Ukraine. Вона дозволила Україні зберігати макрофінансову стабільність, виплачувати зарплати та пенсії, незважаючи на падіння власної економіки через війну.

Роль міжнародних організацій в гуманітарному реагуванні та відбудові неоціненна. Організації системи ООН, Червоний Хрест та тисячі неурядових фондів відіграли вирішальну роль у наданні допомоги мільйонам ВПО та постраждалим.

Досвід переходу до довгострокового відновлення показує перехід від «екстреної латки» до стратегічного планування відбудови. Ukraine Recovery Conference стала платформою для мобілізації інвестицій та координації проєктів відновлення.

З огляду означеного можемо виокремити наступні виклики та уроки.

В розрізі логістики та прозорості виникли виклики, пов'язані з логістикою постачання величезних обсягів допомоги та забезпеченням прозорості її використання. Україна активно впроваджує цифрові інструменти, такі як система DREAM, для забезпечення підзвітності.

Досвід показав залежність від політичної волі. Обсяги та швидкість допомоги значною мірою залежать від внутрішньополітичної ситуації та виборчих циклів у країнах-партнерах.

З боку України, щодо стійкості та адаптивності, досвід полягає в умінні швидко адаптувати структури до роботи з міжнародними партнерами,

ефективно комунікувати потреби та забезпечувати координацію між центральною владою та місцевим самоврядуванням.

Інституція	Роль у залученні/наданні допомоги
Міністерство закордонних справ (МЗС)	Координація політичного діалогу, офіційні запити про допомогу, дипломатична робота з партнерами.
Міністерство оборони (МОУ)	Формування потреб у військовій допомозі, прийом та розподіл військової техніки.
Міністерство фінансів (Мінфін)	Переговори щодо фінансової допомоги, співпраця з МВФ, СБ, ЄС, управління державним боргом.
Міністерство економіки	Координація програм відновлення, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями щодо економічної стійкості.
Офіс Президента України	Загальна координація зовнішньої політики, комунікація на найвищому рівні з лідерами країн-партнерів.
ООН та її агентства	Координація гуманітарної допомоги, залучення коштів через гуманітарні заклики (Flash Appeals).
Європейський Союз	Надання макрофінансової допомоги, фінансування через Європейський фонд миру (ЄФМ), координація санкцій.
США (Держдеп, USAID, Пентагон)	Найбільший двосторонній донор військової та фінансової допомоги, управління програмами підтримки.

Таблиця 2.1.2. Ключові інституції та їх роль

Ці структури демонструють багатошаровий та комплексний характер залучення міжнародної військової допомоги, що вимагає високого рівня координації як всередині України, так і з міжнародними партнерами.

Слід визначитись в такому явищі як міжнародна технічна допомога (далі МТД) яка відрізняється від міжнародної військової допомоги (далі МВД).

Чинна система залучення міжнародної технічної допомоги (МТД розглядається як ключовий інструмент підтримки обороноздатності, економічної стабільності та підготовки до післявоєнної відбудови, що включає фінансові ресурси, військову техніку, технології та гуманітарну допомогу) не відповідає викликам воєнного часу: багатоступеневі процедури, як-от реєстрація проектів у Секретаріаті Кабінету Міністрів України, можуть тривати тижні, що критично впливає на оперативність постачання озброєння. Значно ускладнює координацію термінологічна плутанина між МТД і МВД. Пропонується комплексне реформування: гармонізація нормативної бази шляхом інтеграції Постанов № 153 і № 168, спрощення процедури реєстрації до 3 –5 днів, впровадження електронного порталу, розробка уніфікованих критеріїв контролю та створення секторальної робочої групи за участю донорів. Обговорено адаптацію міжнародних стандартів до українських реалій на прикладі Паризької декларації. Результати підкреслюють необхідність політичної волі для реалізації реформ, що сприятиме перемозі у війні та відбудові країни [3].

Загалом, міжнародна допомога стала критично важливим стовпом української стійкості, а досвід її залучення формує нову модель міжнародної солідарності в умовах масштабної агресії.

Залучення міжнародної допомоги є багатогранним процесом, який для забезпечення безперебійного надходження необхідних ресурсів вимагає постійної координації, прозорості та стратегічного планування з боку української влади.

2.2. Законодавче забезпечення фіксації та оцінки збитків, завданих під час військових дій збитків

Державне регулювання розвитком регіонів в умовах війни є динамічним процесом, що поєднує централізоване управління з розширеними повноваженнями місцевих органів влади для забезпечення максимальної ефективності використання наявних ресурсів та допомоги.

Наразі в Україні створено Державний реєстр пошкодженого і знищеного майна для фіксації завданих збитків, що є основою для подальшого планування відновлення та залучення репарацій.

Фіксація та оцінка збитків, завданих під час військових дій, є обов'язковою процедурою та ключовою умовою для подальшого отримання компенсацій як на національному, так і на міжнародному рівнях. В Україні цей процес регулюється низкою нормативних актів, зокрема постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [21], яка затверджує Порядок визначення шкоди та збитків.

Процедура фіксації збитків для громадян та бізнесу:

1. Самостійна фіксація:

а. Зробити фото- та відеозйомку пошкоджень. Важливо зафіксувати дату та час зйомки (можна використовувати відповідні функції пристроїв).

б. Зібрати усі можливі докази: документи на право власності, технічні паспорти, чеки, договори, фотографії майна до пошкодження.

в. За можливості, необхідно отримати письмові свідчення сусідів або очевидців.

2. Подання інформаційного повідомлення:

Необхідно подати повідомлення про пошкоджене або знищене нерухоме майно до Державного реєстру пошкодженого та знищеного майна [5].

Це можна зробити одним із способів:

Онлайн: через портал Дія або мобільний застосунок.

Офлайн: через адміністратора в Центрі надання адміністративних послуг (ЦНАП) або у нотаріуса.

3. Офіційне обстеження та складання акту:

Після подання повідомлення, місцева влада (виконавчий орган ради або військова адміністрація) створює комісію, яка проводить обстеження пошкодженого об'єкта.

За результатами обстеження складається Акт обстеження та/або Звіт з технічного обстеження, який є основним документом, що підтверджує факт та ступінь пошкоджень.

4. Оцінка збитків:

Оцінка збитків проводиться на основі затверджених Кабінетом Міністрів України методик, які постійно вдосконалюються. Вона включає визначення прямих матеріальних збитків – вартість знищеного або пошкодженого майна, інфраструктури, обладнання та непрямих збитків – втрачена вигода, витрати на відновлення, моральна шкода, шкода навколишньому середовищу тощо.

Для бізнесу алгоритм дій також включає фіксацію збитків для подальшої компенсації через різні механізми, включаючи судові позови проти росії.

Належна фіксація збитків є критично важливою для забезпечення правової позиції України та її громадян у міжнародних інстанціях, зокрема у Міжнародному реєстрі збитків, який вже функціонує.

Визначення шкоди та збитків здійснюється згідно з методиками, які затверджуються відповідними центральними органами влади за компетенцією, за погодженням з Мінінтеграції.

У конкретних випадках, наприклад, для визначення шкоди довкіллю, це робиться згідно з методикою, затвердженою наказом Міндовкілля за поданням Держекоінспекції.

Методики визначення шкоди та збитків:

Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [21].

«В тому числі, за напрямами, визначеними вищезазначеною постановою Кабінету міністрів України:

за напрямом 2 - наказ Міністерства економіки України від 02.11.2022 № 4363 «Про затвердження Методики визначення економічних втрат, пов'язаних з людськими втратами, що включають непрямі економічні втрати, пов'язані із зменшенням чисельності населення та відповідним зменшенням економічних показників країни, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [20];

за напрямом 3 - наказ Міністерства оборони України від 14.09.2022 № 277 «Про затвердження Методики визначення військових втрат, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [22];

за напрямом 4 - наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.09.2022 № 595 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, забезпеченням безпеки дорожнього руху, забезпеченням недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні, здійсненням пропуску через державний кордон, захистом населення і територій від надзвичайних ситуацій, бойовими діями, під час участі в антитерористичній операції, заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації» [23];

за напрямом 5 - Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 26.04.2023 № 85 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, за напрямом соціального захисту ветеранів війни» [24].

за напрямом 9:

- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167 «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану» [25];

- наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18.05.2022 № 295 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [27];

за напрямом 10:

- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.09.2022 № 366 «Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами» [29];

за напрямом 11:

- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 21.07.2022 № 252 «Про затвердження Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами» [30];

- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 19.08.2022 № 309 «Про затвердження Методики визначення збитків, заподіяних навколишньому природному середовищу в межах територіального моря, виключної морської (економічної) зони та внутрішніх морських вод України в Азовському та Чорному морях» [31];

за напрямом 12 - наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13.04.2022 № 175 «Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди» [32];

за напрямом 13 - наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 05.10.2022 № 414 «Про затвердження Методики

визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [34];

за напрямом 14 - наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.10.2022 № 424 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих територіям та об'єктам природно-заповідного фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [35];

за напрямом 15 - наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 24.03.2023 № 182 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих інфраструктурі транспорту, інфраструктурі електронних комунікаційних мереж та об'єктів поштового зв'язку внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [36];

за напрямом 16 - наказ Міністерства енергетики України, Фонду державного майна України від 22.02.2023 №57/342 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих об'єктам енергетичної інфраструктури України внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [38];

за напрямом 18 - наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 «Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності» [39];

за напрямом 19 - наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 «Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності» [39].

за напрямом 22 - наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 28.06.2023 №1328 «Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих особистим селянським господарствам та/або фермерським господарствам, що зареєстровані як фізичні особи – підприємці, внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [48].

Недоліками в процесі визначення шкоди та збитків, завданими агресором є відсутність єдиного концептуального підходу. Попри наявність численних методик, існує потреба в уніфікації підходів та методів визначення збитків для всіх державних органів та органів місцевого самоврядування.

Проблема з доступом задля фіксації та оцінці збитків на тимчасово окупованих або прифронтових територіях є вкрай ускладненою або неможливою через безпекові загрози.

Кадровий «голод» привів до кадрових обмежень: не всі оцінювачі мають необхідну кваліфікацію та досвід для роботи за специфічними методиками оцінки наслідків війни.

Існує виклик у зіставленні даних, отриманих з різних джерел (державні реєстри, міжнародні платформи, звіти ДСНС та ін.).

Висновок до розділу 2

Міжнародна підтримка відіграє вирішальну роль у забезпеченні стійкості України, формуючи прецедент нової моделі глобальної солідарності в умовах повномасштабної війни. Процес залучення цієї допомоги є комплексним і вимагає від українського керівництва безперервної координації, прозорого управління та стратегічного підходу для гарантування стабільного надходження необхідних ресурсів.

Досвід залучення міжнародної допомоги, що є критично важливим для стійкості України, закладає основи нової моделі глобальної солідарності. Щоб забезпечити безперервне надходження необхідних ресурсів, цей багатогранний процес вимагає від української влади невпинної координації, прозорості та стратегічного планування.

Система фіксації та оцінки збитків в Україні активно розвивається, щоб забезпечити основу для майбутньої компенсації. Вона включає чіткі процедури для громадян та бізнесу, але стикається зі значними викликами, пов'язаними з війною, які потребують подальшої уніфікації та міжнародної координації для забезпечення повноти та достовірності даних.

РОЗДІЛ 3

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ КОМПЛЕКСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

3.1. Підтримка місцевого самоврядування в умовах воєнного стану

Незважаючи на тимчасову необхідну для перемоги централізацію, органи місцевого самоврядування, де вони продовжують функціонувати, відіграють важливу роль у забезпеченні життєдіяльності громад, управлінні комунальним майном та місцевими бюджетами, хоча і з певними обмеженнями (наприклад, щодо довгострокової оренди або відчуження майна).

Реалізація державної регіональної політики на період до 2027 року здійснюється на основі комплексного територіально-орієнтованого підходу, який передбачає, що об'єктом у рамках регіональної політики є регіони та територіальні громади, які характеризуються специфічним набором соціальних, просторових, безпекових, екологічних та економічних особливостей [4].

Воєнний час згуртував українське суспільство. На сьогодні майже всі працюють задля єдиної мети – звільнити територію України від загарбника та поновити економіку, екологію, відновити роль місцевого самоврядування та відбудувати єдину цілісну державу.

Важливим аспектом цього є відновлення та налагодження скоординованих дій, з урахуванням принципу субсидіарності, між органами державної влади та місцевим самоврядуванням. Під час військових дій всі ланки військової ієрархії тяжіють до централізації управлінських рішень.

Для забезпечення координації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації державної регіональної політики можуть утворюватися спеціальні координаційні органи.

Поняття «субсидіарність» слід розуміти як організаційно правовий принцип, згідно з яким Спільнота вдається до будь-яких заходів лише в тому разі, якщо вони ефективніші за відповідні заходи на національному, регіональному або місцевому рівнях (виняток становлять сфери виняткової компетенції Спільноти) [50].

Тому, «безумовним пріоритетом сьогодення стає визначення першочергових завдань, які мають покладатися на органи місцевого самоврядування регіонів і територіальних громад, задля того, щоб, з одного боку, забезпечити їх максимальну ефективність в управлінні ресурсним потенціалом відповідних територій, а з іншого, налагодити координацію діяльності всіх владних інституцій з метою своєчасного забезпечення нагальних потреб фронту та відновлення економіки.

Насамперед у цьому контексті слід звернути увагу на проблеми релокації бізнесу та переміщення цивільного населення зі східних регіонів країни в її центральну та західну частини. Саме тут перед органами місцевого самоврядування постає найбільше пов'язаних з війною викликів. Передусім мова йде про необхідність налагодження злагодженої роботи з обласними та районними військовими адміністраціями щодо забезпечення тимчасового розміщення релокованих підприємств і внутрішньо переміщених людей. У найближчій перспективі до цього може додатися створення належних умов для довгострокового перебування тих, хто вирішить залишитися в місцях релокації на тривалий період або й назавжди» [49].

Роль місцевого самоврядування зростає, воно стало ключовим чинником стійкості тилу та бере активну участь в управлінні відбудовою.

«Реалізація державної регіональної політики на період до 2027 року здійснюватиметься на основі комплексного територіально-орієнтованого підходу, який передбачає, що об'єктом у рамках регіональної політики є

регіони та територіальні громади, які характеризуються специфічним набором соціальних, просторових, безпекових, екологічних та економічних особливостей».

Однією з найважливіших функцій «територіальних громад та органів їх місцевого самоврядування, яка актуалізується в умовах воєнного стану, є посилення співпраці з донорськими організаціями європейських держав щодо розбудови та модернізації інфраструктури відповідних громад, а також підготовки до реалізації проєктів їх повоєнного соціально-економічного розвитку. Адже в умовах ведення бойових дій на півдні та сході нашої держави, європейські партнери в основному переорієнтувалися на військову підтримку нашої держави та надання допомоги біженцям, що були вимушені виїхати до їхніх держав. Це створило певний «інституційний вакуум» в площині формування засад повоєнного соціально-економічного розвитку України, зокрема в контексті інтеграції нашої держави до ЄС та адаптації на вітчизняний суспільний ґрунт сучасних європейських цінностей. Як наслідок, після завершення активної фази війни, особливо якщо вона затягнеться на певний період, ми можемо опинитися в ситуації, коли значна частина українського суспільства та представників влади виявляється не готовими до переходу на «мирні рейки». Це загрожує поширенням так званого «афганського синдрому», коли для багатьох людей життя в умовах постійної небезпеки, активних бойових дій та підготовки до чергових військових операцій виявляється більш природним, ніж мирне існування, з усіма його побутовими, фінансовими та соціальними проблемами (особливо коли влада не здатна вчасно налагодити безболісного переходу до повоєнного життя).

Ще одним важливим завданням «представників органів місцевого самоврядування, є посилення співпраці з донорськими організаціями європейських держав щодо розбудови та модернізації інфраструктури відповідних громад, а також підготовки до реалізації проєктів повоєнного соціально-економічного розвитку. Для успішного застосування грантових інструментів місцева влада має володіти відповідними компетентностями:

- вміння обирати та чітко формулювати стратегічні й оперативні цілі діяльності;
- вміння взаємодіяти із зовнішнім середовищем, зокрема з донорами, центральним урядом, місцевою громадою, ОГС, ГО, ОСББ;
- наявність досвіду, фахова підготовка й особистісні якості виконавців проектів (вміння розробляти проекти; навички виокремлення й формулювання соціальних проблем; вміння аналізувати необхідну інформацію; навички бюджетування проектної діяльності)» [51].

Саме тому вже сьогодні Україні слід посилювати співпрацю з європейськими партнерами (як із владними інституціями, так і з інститутами громадянського суспільства) щодо розгортання низки нових програм та проектів, спрямованих на підготовку наших владоможців і співгромадян до повоєнного етапу соціально-економічного розвитку. І саме територіальні громади та органи їх місцевого самоврядування повинні виступити у цьому питанні одними з першочергових ініціаторів, особливо якщо мова йде про громади та регіони, які віддалені від зони бойових дій, але розташовані поруч із кордоном з ЄС» [49].

Підтримка місцевого самоврядування під час військових дій є фундаментальною для забезпечення життєдіяльності країни, адже саме громади стають першою ланкою реагування на кризові ситуації. Вони відповідають за базові потреби громадян, координацію допомоги та підтримку стійкості на місцях.

Державою затверджені основні напрями підтримки місцевого самоврядування. Серед них є:

1. Децентралізація повноважень та фінансів задля збереження фінансової автономії. Незважаючи на воєнний стан, держава намагається зберегти основу фінансової децентралізації. За місцевими бюджетами залишаються основні джерела доходів (наприклад, податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок), що дозволяє громадам фінансувати першочергові потреби.

«Фінансова децентралізація, формування нового адміністративно-територіального устрою та передача значних повноважень територіальним громадам підвищила спроможність місцевого самоврядування. Протягом 2020 і 2021 років значно збільшився обсяг фінансування заходів щодо регіонального та місцевого розвитку, що сприяло підвищенню якості та доступності публічних послуг, зростанню доходів та підвищенню рівня зайнятості населення. Внутрішні реформи забезпечували в цілому позитивну динаміку України в основних міжнародних рейтингах, що стосуються розвитку людського капіталу, конкурентоспроможності та відкритості для бізнесу» [1].

Зберігаються додаткові субвенції та дотації. Надання цільової державної допомоги (субвенцій) на виконання конкретних завдань, пов'язаних з воєнним станом, таких як закупівля генераторів, облаштування пунктів незламності, підтримка ВПО.

Відтак можна стверджувати, що сьогодні першочерговим завданням, спрямованим на адаптацію наявної системи місцевого самоврядування в Україні до реалій воєнного часу, має стати його чітка та послідовна інституціоналізація з урахуванням попередніх здобутків децентралізації. Натомість намагання «вмонтувати» територіальні громади в жорстку вертикаль владної ієрархії здатне спричинити більше проблем ніж принести користі, особливо з огляду на перспективи повоєнної відбудови держави [52].

2. Забезпечення безпеки та правопорядку передбачає співпрацю з військовими адміністраціями: взаємодію органів МСУ з новоствореними військовими адміністраціями (ВА) на період дії воєнного стану, що забезпечує єдність управління та швидке прийняття рішень у сфері оборони та безпеки.

3. Підтримка Сил територіальної оборони задля сприяння формуванням територіальної оборони та добровольчим формуванням територіальних громад (ДФТГ) – забезпеченням необхідним обладнанням, приміщеннями, транспортом.

4. Гуманітарне реагування та соціальний захист – це робота гуманітарних штабів. Органи місцевого самоврядування в цьому напрямку координують роботу гуманітарних штабів, які приймають, зберігають та розподіляють міжнародну та внутрішню допомогу.

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб той випадок, коли громади беруть на себе основний тягар з розміщення, реєстрації та соціальної підтримки ВПО.

Відновлення критичної інфраструктури та життєзабезпечення включає:

Оперативні ремонти – органи місцевого самоврядування відповідають за швидке відновлення пошкоджених мереж електро-, водо- та газопостачання, систем опалення, доріг та житлового фонду на своїй території.

Також важливим завданням є підготовка громад до зими- забезпечення громад альтернативними джерелами енергії, створення запасів палива та матеріалів.

До діяльності органів місцевого самоврядування входить також цифровізація та міжнародна співпраця.

В цифровізації процесів використовуються сучасні інструменти, такі як Державний реєстр пошкодженого і знищеного майна, для точної фіксації збитків та планування пріоритетів відновлення. Цифровими інструментами є інструменти, такі як система DREAM (Digital Reconstruction Ecosystem for Accountable Management) для моніторингу та управління проєктами відновлення. Це забезпечує прозорість та підзвітність у використанні коштів.

Електронне врядування – використання цифрових інструментів для комунікації з населенням, фіксації збитків та запису на допомогу (наприклад, через застосунок «Дія» та регіональні платформи).

Багато українських міст та громад встановлюють прямі партнерські відносини з містами-побратимами за кордоном, які надають пряму матеріальну та фінансову допомогу тобто міжнародну підтримку громад.

Підтримка місцевого самоврядування є не просто допомогою на місцях, а стратегічним елементом стійкості всієї держави, що дозволяє оперативно реагувати на виклики війни та закладати основи для майбутньої відбудови.

3.2. Шляхи вдосконалення державної регіональної політики безпеки України

Шляхи вдосконалення державної регіональної політики безпеки України передбачають її адаптацію до умов повномасштабної війни, інтеграцію безпекових аспектів у стратегії розвитку та посилення координації між усіма рівнями влади.

Напрями законодавчого забезпечення вдосконалення державної регіональної політики безпеки надано у наступному рисунку (рис. 3.2.1.)

Вдосконалення державної регіональної політики безпеки		
←	↓	→
Блок «Управління в умовах військового стану»	Блок «Планування та фінансування»	Блок «Відновлення та компенсація»
1. Завдання: Регулювання ВА/МСУ, цивільний захист. 2. Законодавча основа: Закон про правовий режим ВС, Кодекс цивільного захисту.	Завдання: Актуалізація стратегій, цільове фінансування. Законодавча основа: Закон про засади ДРП, Бюджетний кодекс, Постанови КМУ.	Завдання: Фіксація збитків (Реєстр збитків), правова основа відбудови. Законодавча основа: Спеціальні закони про відбудову, Постанови КМУ (326-2022-п).

Таблиця 3.2.1. Напрями законодавчого забезпечення вдосконалення (у вигляді блок-схеми)

Основні напрями вдосконалення законодавчого забезпечення:

1. Інтеграція безпекової складової в усі стратегічні документи: актуалізація регіональних стратегій: необхідно переглянути та інтегрувати безпекові пріоритети (стійкість інфраструктури, цивільний захист, кібербезпека) в існуючі Державну стратегію регіонального розвитку та регіональні стратегії розвитку областей та громад. Необхідно періодично оновлювати Стратегію національної безпеки України та Стратегію воєнної безпеки України з урахуванням поточних загроз і викликів. Державна стратегія регіонального розвитку також має бути переглянута з огляду на повномасштабне вторгнення та зобов'язання України щодо вступу до ЄС.

Розробка регіональних планів безпеки: Створення окремих, деталізованих планів реагування на різні типи загроз (військові, гібридні, техногенні, природні) на рівні кожної області та територіальної громади.

Розширення розуміння безпеки за межі суто воєнних аспектів, включивши до політики регіональної безпеки економічну, інформаційну, екологічну та кібербезпеку.

Забезпечення життєдіяльності населення та захист його конституційних прав і свобод, особливо в умовах надзвичайного стану. Забезпечення безпечних умов життя та діяльності для громадян має стати невід'ємною частиною регіональної політики, поєднуючи галузевий та територіальний підходи.

2. Правове та інституційне забезпечення шляхом чіткого розмежування повноважень між різними органами влади для уникнення дублювання функцій та підвищення ефективності. Прийняття та виконання рішень РНБО через укази Президента України, що надають їм законної сили та реалізація політики на основі актуального законодавства, зокрема Закону «Про національну безпеку України» та відповідних стратегій (наприклад, Стратегії воєнної безпеки).

3. Посилення координації та управління через чіткий розподіл повноважень: забезпечення прозорого та ефективного розподілу відповідальності між центральними органами влади (РНБО, профільні

міністерства), обласними військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Посилення функціональної спроможності органів управління сектором безпеки і оборони та підвищення ефективності їх інформаційно-аналітичного, організаційного і кадрового забезпечення.

Створення регіональних центрів безпеки: формування багатофункціональних координаційних центрів на регіональному рівні, які б об'єднували представників силових структур, цивільного захисту, енергетиків та місцевої влади для оперативного обміну інформацією та прийняття рішень.

Посилення ролі органів місцевого самоврядування надає надання громадам достатніх ресурсів та повноважень для реалізації первинних заходів безпеки та цивільного захисту, адже вони є першою ланкою реагування.

Налагодження співпраці між силовими структурами, місцевим самоврядуванням та громадськими об'єднаннями для комплексного вирішення питань безпеки.

4. Удосконалення бюджетної політики через поетапне збільшення видатків на розвиток, бойову підготовку та оперативну діяльність сил безпеки і оборони відповідно до стандартів НАТО.

5. Розвиток стійкості критичної інфраструктури забезпечує захист енергетичної інфраструктури: формування стійкості регіонів до різного роду криз, включаючи впровадження заходів фізичного захисту об'єктів енергетики, децентралізація енергосистеми через розвиток розподіленої генерації та використання альтернативних джерел енергії та підтримку внутрішньо переміщених осіб.

Кіберзахист регіональних систем задля посилення захисту інформаційних систем органів влади та критичних підприємств на регіональному рівні від кібератак.

6. Реагування на загрози через забезпечення своєчасності та адекватності заходів захисту національних інтересів, які мають відповідати реальним та потенційним загрозам. Наявність ефективних механізмів для запобігання та мінімізації наслідків загроз як на державному, так і на регіональному рівнях.

7. Вдосконалення системи цивільного захисту та готовності населення:

Модернізація системи оповіщення: Забезпечення ефективної роботи систем оповіщення про небезпеки на всіх територіях.

Навчання населення: Регулярне проведення тренінгів, навчань та інформаційних кампаній для населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях та під час воєнних дій.

Створення резервів: Формування достатніх запасів матеріальних резервів (продукти, медикаменти, обладнання) на регіональному та місцевому рівнях.

8. Міжнародна співпраця та залучення досвіду партнерів:

Залучення міжнародної допомоги: використання міжнародних програм та фондів для фінансування проектів регіональної безпеки та відновлення.

Партнерство з регіонами країн ЄС та НАТО: Встановлення прямих партнерських зв'язків між регіонами України та регіонами країн-партнерів для обміну досвідом, технологіями та надання практичної допомоги.

Шляхи вдосконалення державної регіональної політики безпеки України включають: зміцнення координації між органами влади на всіх рівнях, покращення взаємодії силових структур з місцевою владою та громадами, а також забезпечення комплексного підходу до безпеки, що охоплює як воєнну, так і цивільну, економічну, інформаційну та екологічну безпеку в регіонах. Важливим є також належне правове регулювання, чітке розмежування повноважень, своєчасність реагування на загрози та забезпечення прав і свобод громадян.

Законодавче забезпечення вдосконалення державної регіональної політики безпеки України вимагає постійної адаптації до динамічних викликів воєнного часу та процесу євроатлантичної інтеграції. Воно базується на ієрархії нормативно-правових актів, що визначають основи функціонування сектору безпеки і оборони та регіонального розвитку (рис.3.2.2.).

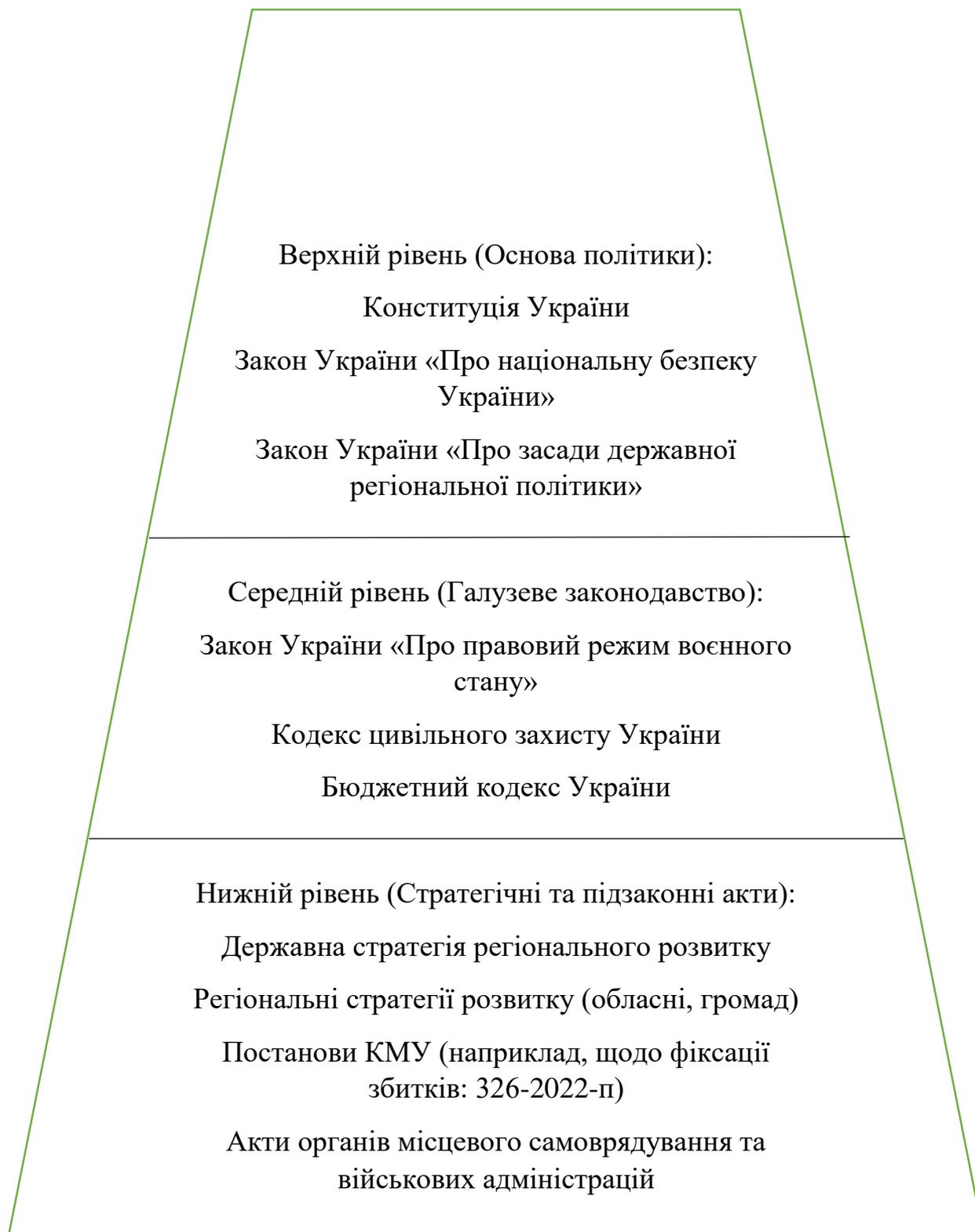

Рис.3.2.2. Ієрархія та взаємозв'язок законодавчого забезпечення регіональної політики безпеки

Законодавче забезпечення вдосконалення державної регіональної політики безпеки України вимагає постійної адаптації до динамічних викликів

воєнного часу та процесу євроатлантичної інтеграції. Воно базується на ієрархії нормативно-правових актів, що визначають основи функціонування сектору безпеки і оборони та регіонального розвитку (рис.3.2.2.).

Ключові напрями законодавчого вдосконалення:

1. Фундаментальні зміни до базових законів:

Закон України «Про національну безпеку України»: Подальше вдосконалення цього закону з метою чіткішого визначення ролі та повноважень регіональних органів влади, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування в системі забезпечення національної безпеки, а також інтеграції стандартів НАТО.

В Закон України «Про засади державної регіональної політики» пропонується внести зміни, які б чітко закріплювали пріоритет безпекової складової в регіональному розвитку, особливо для прифронтових та деокупованих територій.

2. Для удосконалення законодавства щодо управління в умовах воєнного стану необхідно створити регулювання діяльності військових адміністрацій: законодавче врегулювання взаємодії між військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування, розподіл повноважень, фінансування безпекових заходів на місцевому рівні.

В законодавстві про цивільний захист потрібно оновити Кодекс цивільного захисту України та суміжні акти для посилення спроможності регіонів до реагування на надзвичайні ситуації, пов'язані з воєнними діями.

В розрізі нормативного забезпечення планування та фінансування потрібна актуалізація стратегічних документів - затвердження оновленої Державної стратегії регіонального розвитку та вимог до регіональних стратегій, що включатимуть обов'язкові безпекові компоненти.

В бюджетному законодавстві внести зміни до Бюджетного кодексу України для забезпечення стабільного та цільового фінансування заходів регіональної безпеки, включаючи субвенції на відновлення критичної

інфраструктури, облаштування захисних споруд та підтримку територіальної оборони.

4. Законодавство про відновлення та фіксацію збитків потребує правову основу для відновлення. Розробку та прийняття законів, що регулюють процес післявоєнної відбудови, залучення міжнародних інвестицій та використання коштів з різних джерел (включаючи репарації агресора).

Реєстр збитків вимагає законодавче закріплення функціонування Державного реєстру пошкодженого та знищеного майна та співпраці з міжнародними механізмами компенсації, зокрема Міжнародним реєстром збитків [5].

Законодавчий акт	Сфера регулювання	Поточні потреби та шляхи вдосконалення
Конституція України	Основоположні засади національної безпеки та територіального устрою	Не потребує прямих змін, але є основою для всіх інших законів, що регулюють регіональну політику безпеки.
Закон України «Про національну безпеку України»	Визначення засад державної політики у сфері нацбезпеки і оборони	Чіткіше визначення ролі та повноважень регіональних органів влади, ВА та МСУ в системі нацбезпеки; інтеграція стандартів НАТО.
Закон України «Про засади державної регіональної політики»	Принципи та механізми реалізації регіональної політики	Закріплення пріоритету безпекової складової в регіональному розвитку; адаптація до потреб воєнного та повоєнного часу.
Кодекс цивільного захисту України	Організація цивільного захисту	Посилення спроможності регіонів до реагування на надзвичайні ситуації, пов'язані з воєнними діями; модернізація систем оповіщення.
Закон України «Про правовий режим воєнного стану»	Правовий режим на період ВС	Удосконалення взаємодії між військовими адміністраціями та органами МСУ, розподіл повноважень, фінансування безпекових заходів.

Бюджетний кодекс України	Основи бюджетної системи	Забезпечення цільового фінансування заходів регіональної безпеки, субвенції на відновлення критичної інфраструктури, облаштування захисних споруд.
--------------------------	--------------------------	--

Таблиця 3.2.3. Ключові законодавчі акти та напрями їх вдосконалення

Удосконалення законодавчої бази має на меті створення цілісної, гнучкої та ефективної системи, яка дозволить регіонам України бути стійкими до загроз, що виникають під час військових дій, та забезпечить основу для їх безпечного відновлення та розвитку (табл. 3.2.3.).

Висновки до розділу 3.

Вдосконалення державної регіональної політики безпеки потребує системного підходу, що поєднує централізоване управління з децентралізованою реалізацією, та є критично важливим для забезпечення сталої стійкості держави.

Реалізація регіональної політики в період військової агресії вимагає високої адаптивності. Стратегічні цілі (наприклад, Державна стратегія регіонального розвитку до 2027 року) повинні доповнюватися оперативними планами, які швидко реагують на безпекові виклики, міграційні процеси та руйнування інфраструктури, що неможливо без глибокого розуміння локальної специфіки, яке забезпечує ТОП.

ВИСНОВКИ

Сучасні системи безпеки стикаються з високим рівнем невизначеності. Непрогнозовані загрози швидко загострюють існуючі проблеми, вимагаючи від держав гнучкої та адаптивної політики – як проактивної, так і реактивної. Актуальність наукових досліджень полягає у визначенні ефективних механізмів управління ризиками, що дозволять контролювати непередбачувані фактори та забезпечувати стабільність.

Аналіз реалізації державної регіональної політики в умовах нагальних потреб воєнного часу дозволяє зробити наступні ключові висновки:

В умовах війни державна регіональна політика кардинально змінила свої пріоритети. Замість довгострокового сталого розвитку на перший план вийшли нагальні потреби виживання — забезпечення безпеки населення, критичної інфраструктури, гуманітарного реагування та підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Політика набула високої адаптивності та гнучкості. Вона поєднує елементи мирного часу (децентралізація, регіональні стратегії) з екстремими заходами воєнного стану (запровадження військових адміністрацій, швидке перепрофілювання бюджетів). Це дозволило оперативно реагувати на мінливі загрози та потреби.

Ключовим завданням стало підтримання економічного "тилу". Державна політика сприяла релокації підприємств із зон активних бойових дій у безпечніші регіони, забезпечуючи збереження виробничого потенціалу, логістичну підтримку та створення нових робочих місць, що є критичним для наповнення бюджету.

Воєнний час виявив критичну важливість ефективної координації між центральними органами влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Горизонтальні зв'язки між регіонами (наприклад,

співпраця у прийомі ВПО, обмін досвідом) стали основою для забезпечення єдності та стійкості держави.

За розділом 2 на основі аналізу ключових аспектів співробітництва з міжнародними організаціями для залучення фінансової та технічної допомоги, можна зробити наступні висновки:

співпраця з міжнародними організаціями є не просто джерелом додаткових ресурсів, а критично важливим стовпом забезпечення макрофінансової стабільності України та її здатності протистояти повномасштабній агресії. Ця допомога охоплює широкий спектр: від фінансування критичних державних витрат (зарплати, пенсії) до надання експертної технічної підтримки в реформах та відновленні.

Ключовим фактором успішного залучення та безперервного надходження допомоги є довіра міжнародних партнерів. Вона ґрунтується на прозорості використання коштів та підзвітності української влади. Дотримання міжнародних стандартів аудиту та звітності (через створення спеціальних координаційних платформ, реєстрів збитків тощо) є обов'язковою передумовою для подальшої підтримки.

Ефективність допомоги залежить від стратегічного планування та чіткої координації між усіма залученими сторонами — українським урядом, міжнародними донорами (МВФ, Світовий банк, ЄБРР, ООН та ін.) та країнами-партнерами. Дублювання проектів або нецільове використання ресурсів мінімізується через створення єдиних координаційних механізмів (наприклад, Багатосторонньої координаційної платформи донорів).

Окрім прямого фінансування, технічна допомога (експертиза, консультації, навчання, підтримка інституцій) відіграє вирішальну роль у підготовці України до повоєнного відновлення та європейської інтеграції. Вона допомагає адаптувати законодавство, впроваджувати реформи та розбудовувати інституційну спроможність держави.

Висновок до розділу 3. Успішна реалізація державної регіональної політики на основі комплексного територіально-орієнтованого підходу та

ефективне залучення міжнародної допомоги взаємопов'язані. Міжнародна допомога стала критично важливим стовпом української стійкості, а досвід її залучення формує нову модель міжнародної солідарності в умовах масштабної агресії. Залучення міжнародної допомоги є багатограним процесом, який для забезпечення безперервного надходження необхідних ресурсів вимагає постійної координації, прозорості та стратегічного планування з боку української влади.

Територіально-орієнтовний підхід стимулює горизонтальну співпрацю. Висновки свідчать про важливість налагодження партнерських зв'язків між тиловими та прифронтовими регіонами, а також із міжнародними партнерами та містами-побратимами. Це створює синергетичний ефект, оптимізує використання обмежених ресурсів та прискорює відновлення.

Комплексний територіально-орієнтований підхід є не просто методикою, а необхідною філософією управління, яка дозволяє Україні ефективно протистояти викликам воєнного часу, забезпечувати стійкість своїх регіонів та закладати міцний фундамент для майбутнього сталого розвитку та європейської інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та подальші завдання децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16609>.
2. Безперервність функціонування органів місцевого самоврядування в умовах війни підтверджено рішенням Парламенту URL: <https://hromady.org/bezperervnist-funkcionuvannya-oms/#:~:text>
3. Волкова Ю. Міжнародна технічна допомога в умовах воєнного стану: бюрократичні перепони та можливості реформування. Актуальні проблеми правознавства, no. 1, May 2025, pp. 30-37 URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/2043>.
4. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки Проект Постанови КМУ від 05.08.2020 № 695 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
5. Державний реєстр пошкодженого та знищеного майна URL: <https://rpm.renovation.gov.ua/officer/login>
6. Жук В. Напрями розвитку та зміцнення управлінського потенціалу органів місцевої влади. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Juli08/01.htm>
7. Ключковський Ю. Б. Правове регулювання місцевого самоврядування в умовах воєнного стану / Ключковський Ю. Б. // Право України. - 2024. - № 6. - С. 61-76. - <https://doi.org/10.33498/louu-2024-06-061>
8. Коверя Р.М. Діяльність органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 11. С. 115–118.
9. Конституція України : від 28.06.1996 р. : станом на 01.01.2020 р. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

10. Лялюк О. Ю. Військові та військово-цивільні адміністрації в системі територіальної організації влади в Україні: компаративний аналіз. Проблеми законності. 2022. Вип. 157. С. 6–19.
11. Мельниченко Б., Мідик М. Місцеве самоврядування в Україні в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». 2023. Т. 10. № 2(38). С. 137-145.
12. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: антикризові інструменти у воєнний і післявоєнний період : посібник для органів місцевого самоврядування / І. Сторонянська та ін. Львів, 2022. 71 с.
13. Місцеве самоврядування в умовах воєнного стану: виживання чи розвиток? URL: <https://hromady.org/misceve-samovryaduvannya-v-umovakh-voennogo-stanu>
14. Місцеве самоврядування в умовах війни: підсумки за період від 24 лютого до 30 квітня. UPLAN: веб-сайт. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/mistsevesamovriaduvannia-v-umovakh-viinyipidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30kvitnia/>
15. Муртіщева А. О. Окремі аспекти функціонування органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 93-річчю з дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (21 травня 2022 року). Харків, 2022. С. 416-419.
16. Порядок проведення обстеження пошкоджених об'єктів. Factor. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2022/april/issue-4/3/article-120169.html>
17. Про невідкладні роботи з ліквідації наслідків, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд: роль ОМС. Factor: веб-сайт. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2022/may/issue-5/1/article-120351.html> (дата звернення: 07.08.2022).

18. Про засади державної регіональної політики: Закон України № 5323
URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225907.html>.
19. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
20. Про затвердження Методики визначення економічних втрат, пов'язаних з людськими втратами, що включають непрямі економічні втрати, пов'язані із зменшенням чисельності населення та відповідним зменшенням економічних показників країни, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації від 02.11.2022 № 4363 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1716-22#Text>
21. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації від 20.03.2022 № 326 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/326-2022-%D0%BF>
22. Про затвердження Методики визначення військових втрат, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації від 14.09.2022 № 277 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-22#Text>
23. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, забезпеченням безпеки дорожнього руху, забезпеченням недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні, здійсненням пропуску через державний кордон, захистом населення і територій від надзвичайних ситуацій, бойовими діями, під час участі в антитерористичній операції, заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.09.2022 № 595 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1354-22#Text>
24. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, за напрямом соціального захисту ветеранів війни Наказ Міністерства у справах ветеранів

України від 26.04.2023 № 85 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0901-23#Text>

25. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>

26. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію ЗУ від 12.09.2025 № 3543-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

27. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18.05.2022 № 295 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-22#Text>

28. Про безперервність функціонування представницьких органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад, сільських, селищних, міських голів) в Україні в умовах військової агресії російської федерації Проект Постанови від № 14031 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/di13578i>

29. Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.09.2022 № 366 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1337-22#Text>

30. Про затвердження Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 21.07.2022 № 252 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0900-22#Text>

31. Про затвердження Методики визначення збитків, заподіяних навколишньому природному середовищу в межах територіального моря, виключної морської (економічної) зони та внутрішніх морських вод України в Азовському та Чорному морях Наказ Міністерства захисту довкілля та

природних ресурсів України від 19.08.2022 № 309 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1253-22#Text>

32. Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13.04.2022 № 175 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-22#Text>

33. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>.

34. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 05.10.2022 № 414 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-22#Text>

35. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих територіям та об'єктам природно-заповідного фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.10.2022 № 424 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1416-22#Text>

36. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих інфраструктурі транспорту, інфраструктурі електронних комунікаційних мереж та об'єктів поштового зв'язку внаслідок збройної агресії Російської Федерації наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 24.03.2023 № 182 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0733-23#Text>

37. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану Законом України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>

38. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих об'єктам енергетичної інфраструктури України внаслідок збройної агресії Російської Федерації наказ Міністерства енергетики України, Фонду державного майна України від 22.02.2023 № 57/342 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0708-23#Text>
39. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text>
40. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих особистим селянським господарствам та/або фермерським господарствам, що зареєстровані як фізичні особи – підприємці, внаслідок збройної агресії Російської Федерації наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 28.06.2023 № 1328 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1182-23#Text>
41. Про особливості роботи акціонерного товариства “Укрпошта” в умовах воєнного стану Постанова КМУ від 17 березня 2022 р. № 305 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-%D0%BF/ed20220317#Text>
42. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію Розпорядження КМУ від 25 березня 2022 р. № 246-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>
43. Про невідкладні роботи з ліквідації наслідків, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд: роль органів місцевого самоврядування. Factor. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2022/may/issue-5/1/article-120351.html> (дата звернення: 04.08.2022).

44. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
45. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України. Аналітична доповідь URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/ad_mizhnar_sankcii_17_11_2023.pdf
46. Релокація бізнесу в умовах війни: оформлення переміщення підприємства, бухгалтерські нюанси URL: <https://bip.net.ua/articles/relokacziya-biznesu-v-umovah-vijni/>
47. Ткачук А., Третяк Ю. про відновлення та регіональний розвиток після війни. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/vidnovlennja-ukrajini-rehionalnij-aspekt.html>.
48. URL: <https://zp.gov.ua/uk/page/metodiki-viznachennya-shkodi-ta-zbitkiv#:~:text>
49. URL: <https://amer.org.ua/terytorialni-gromady-v-umovah-voyenn/#:~:text>
50. URL: <https://cutt.ly/BGSmc3C>.
51. URL: https://pidru4niki.com/1847011753585/ekonomika/otsinka_parametri_v_priynyattya_rishen
52. URL: <https://www.prostir.ua/?library=orhanizatsiya-upravlinnya-rozvytkom-terytorij-pid-chas-vijskovyh-dij-v-ukrajini#:~:text>
53. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/59517/sho-oznachaje-vojenniy-stand-v-ukrajini.html>

Воєнний стан
 особливий правовий режим, що вводить у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності

Вводиться
 на всій території України або в окремих її місцевостях указом Президента, який підлягає затвердженню Верховною Радою

Тривалість
 без обмежень (поки Президент за пропозицією РНБО не скасує відповідним указом)

Можуть запроваджуватися такі заходи

 трудова повинність	 вилучення у громадян вогнепальної та холодної зброї, боєприпасів	 особливий режим в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування	 евакуація населення та підприємств з небезпечних зон	 нормоване забезпечення товарами, ліками
 використання потужностей підприємств, установ і організацій для потреб оборони	 комендантська година	 вилучення у будь-кого (від громадянина до міністерства) будь-якого майна для потреб оборони	 військово-квартирна повинність	 порушення питання про заборону діяльності політичних партій та ГО
 перевірка документів, огляд особистих речей, транспорту, приміщень та житла	 повний контроль над засобами зв'язку, ТБ, радіо, у деяких випадках - конфіскація техніки	 охорона об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення		

Заборонено

- зміна Конституції України та Конституції АР Крим
- проведення будь-якого роду виборів
- проведення всеукраїнських та місцевих референдумів
- проведення страйків
- торгівля зброєю, хімікатами, отрутами, алкоголем
- призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома військового командування

Гранти від EU4Business для мікробізнесу

**750 грантів
до 4000 €**

- придбання обладнання
- витрати на переміщення бізнесу
- закупівля сировини та матеріалів
- виплата заробітної плати
- орендна плата
- інші господарські витрати

Три конкурси по 250 грантів для мікропідприємців:

з постраждалих регіонів.
Подання заявок:
з 08.08.2023 по 21.08.2023

з деокупованих регіонів.
Подання заявок:
з 22.08.2023 по 04.09.2023

з усіх підконтрольних регіонів
Подання заявок:
з 05.09.2023 по 18.09.2023

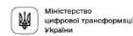

Вимоги до учасників:

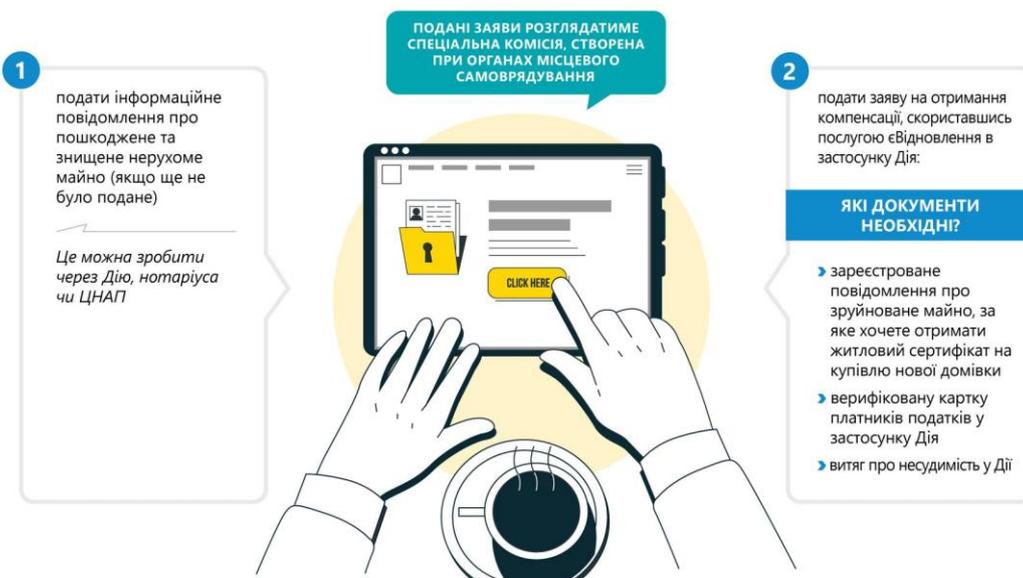
2 млн € макс. річний дохід 9 працівників

Щоб взяти участь, потрібно:

- заповнити заяву на порталі Дія
- вказати показники діяльності станом на 01.01.2022 та на 01.01.2023
- визначити напрям(и) використання коштів гранту

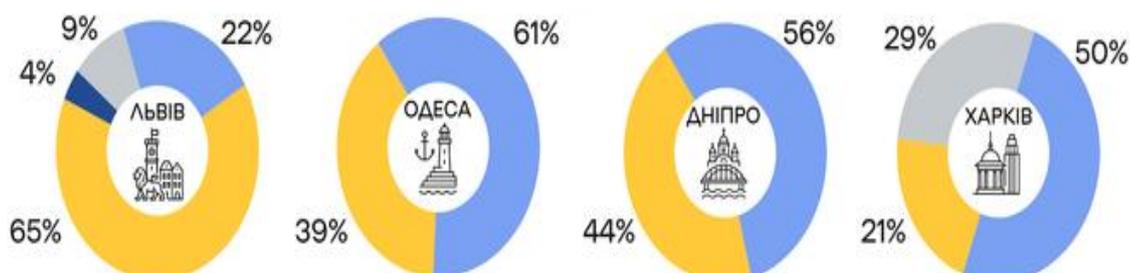
ЯК ПОДАТИСЯ НА КОМПЕНСАЦІЮ?

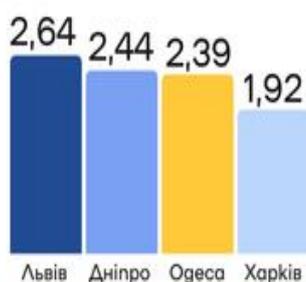
БІЗНЕС В РЕГІОНАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ 2025

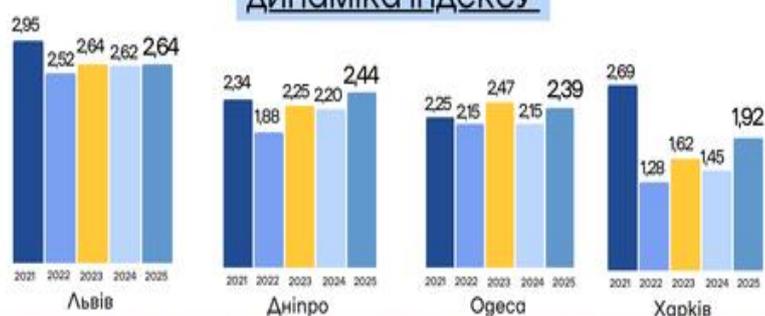
■ Дуже складно ■ Складно ■ Задовільно ■ Легко

Інтегральне значення індексу

Динаміка індексу

ДОПОМОГА БІЗНЕСУ

1. Компенсація роботодавцям витрат на зарплату працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб

Компенсація надається роботодавцям, які працевлаштували ВПО, у розмірі **6500 грн** щомісяця за кожну працевлаштовану особу протягом двох місяців.

Компенсація бюджетним установам не надається.

Компенсація виплачується за рахунок коштів державного бюджету відповідно до Урядової постанови [№ 331](#).

Для отримання компенсації витрат роботодавець подає заяву:

- в електронній формі - через Портал Дія;
- в паперовій формі - особисто під час відвідування центру зайнятості або на адресу електронної пошти відповідного центру зайнятості.

2. Програма з релокації українських виробництв

Програма передбачає державну допомогу бізнесу в переміщенні потужностей та обладнання на безпечні території, пошуку виробничих приміщень та розселенні працівників.

Безоплатне перевезення майна здійснюється відповідно до Урядової постанови [№ 305](#).

Для отримання допомоги в перевезенні необхідно заповнити заявку на участь у програмі [за посиланням](#).

[Детальніше на сайті Мінекономіки](#)

ДОПОМОГА ОРГАНАМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Отримання коштів для надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню

Органи місцевого самоврядування можуть отримати від Мінсоцполітики кошти для надання допомоги жителям своєї громади, зокрема на:

- задоволення продовольчих потреб;
- забезпечення медичними засобами;
- забезпечення гуманітарною допомогою;
- облаштування місць розміщення ВПО;
- надання грошової допомоги населенню;
- оплату інших заходів, спрямованих на підтримку цивільного населення в умовах воєнного стану.

Надання допомоги здійснюється відповідно до Урядової постанови [№ 220](#).

Пропозиції одержувачів коштів подаються в електронній формі на адресу електронної пошти: dopomoga033@ukr.net

2. Заовлення мобільної бригади для надання соціально-психологічних послуг населенню

БО «Українська освітня платформа» та Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) допомагатиме органам місцевого самоврядування надавати дітям та сім'ям під час війни соціально-психологічні послуги.

Передбачається можливість заовлення виїзду в громади Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей відповідних Мобільних бригад.